УДК 94(477.83/.86):070(83)"1895/1897"

DOI 10.12958/2227-2844-2020-6(337)-14-25

Алексеева Марія Олександрівна,
аспірантка ДЗ „Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка”,
м. Старобільськ, Україна.
alekseevamariy@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0001-6708-514X>

АМЕРИКАНСЬКИЙ ЧАСОПИС „СВОБОДА” ПРО ПЕРШІ СВІДОМІ ВИБОРИ В ГАЛИЧИНІ 1895–1897 рр.

В сучасній історіографії вагоме місце займає питання політичної свідомості населення. Науковий інтерес до цього питання зростає, і все більше науковців висвітлюють різні аспекти та часові періоди нашої історії, які стосуються політичних тем. Вітчизняні історики у пошуках відповідей на питання які пов’язані з розвитком політичної свідомості звертаються переважно до історичного періоду кінця XIX – початку XX століття. Саме у цей період часу населення України, по всій території, починало реагувати на політичні події в середині держави. В Австро-Угорській конституційній частині нашої сучасної країни політичні реакції проявились раніше ніж на території під владою Російської Імперії. Саме в цей час починає формуватися сучасний європейський напрямок розвитку країни. Стаття присвячена аналізу подій першого свідомого прояву політичної волі галицького населення у 1895–1897 рр., його перебігу і наслідкам.

Для дослідження подій періоду виборів, важливим є докладний науковий аналіз джерел з рубрик американського часопису „Свобода”, за допомогою яких можна проаналізувати події кінця XIX ст. Часопис засновано у 1893 р. в Америці українцями-емігрантами з Галичини. Метою часопису було висвітлення подій з усього світу, з України, ознайомлення читачів з наукою, американськими робітничими справами, підтримування в українцях патріотичного настрою, та вихованню політичних та демократичних поглядів, тощо. „Свобода” продовжує виходити зараз, це актуальне джерело для вивчення багатьох питань політичного розвитку українців, серед яких є події перших виборчих процесів в Галичині наприкінці XIX ст.

Висвітленням політичних протестів, формуванню політично-свідомих поглядів, та історією виборчих подій займалися такі дослідники як Ю. Михальський (1998), Ю. Плеканов (2008), А. Мельник (2013), В. Шумлянський (2015), О. Шерема (2015), К. Курилишина (2017) та ін., але часопис „Свобода” раніше не був джерелом для вивчення перших

свідомих виборів, і подій, які стали важливими у механізмі формування подальших політичних поглядів українців.

В статті розглядаються часопис „Свобода” як джерело для вивчення передумов, перебігу, наслідків перших виборчих процесів, які відбувалися в західній Україні з 1895 по 1897 рр.

Матеріали до подій, які відображені в статті, містяться переважно у рубриках „По выборахъ въ Галичинѣ”, та „Вѣсти изъ старого краю”, але інколи інформація стосовно збору коштів, або розповсюдженню відозв розташовується на перших, других та третіх сторінках часопису.

У 1895 р. відбулися вибори до Галицького сейму, у наступному – до Повітових Рад, а у 1897 р. до Державної Віденської Ради. Як відомо з часопису, передвиборчі події та вибори підштовхнули українців до так званого „пробудження”, коли населення почало розуміти що можна за допомогою конституції, якою вони раніше активно не користалися, покращити своє соціальне і політичне становище під владою Австрійської імперії. В часописі відзначається, що посол Бойко в промові до уряду з приводу виборів вказував: *„Водѣ часу наданя конституціи въ Галичинѣ хіба наименше користали зъ неѣ селяне. Не користали, бе не разумѣли еѣ ваги. Привыкли зъ давна до того, що всьо для нихъ полагоджувано безъ нихъ, не могли довгій часъ увѣрити, що конституція покликуе и ихъ до житя публичного”* (Свобода, 1897, 25 лютого, 9, с. 2)

Джерела зі сторінок двох рубрик про події з Галичини, дозволили виявити, що протягом трьох років, головними рушійними силами для „пробудження” стали мітинги, віча, страйки і політичні агітації. Над громадським і політичним освідмленням працювали всі партії Галичини. Поступово, по всій українській частині Австрійської імперії, зібрання людей ставали все більші багаточисельні, інтерес селян до таких заходів збільшувався, не зважаючи на заборони і покарання зі сторони польської влади. Як відомо з американського часопису за 1895–1897 рр., організаторами та діячами стали представники радикальної, соціал-демократичної партії, та окремі політичні діячі. Серед останніх відомий селянин Франц Вуйцік, який перед виборами до повітових рад у 1896 році об’їжджав свій округ і влаштовував мітинги (Там само, 1896, 9 липня, 28), посол з Перемишлянського повіту Стефан Новаковський, їздив по всіх селах, і проводив активну агітаційну роботу тощо (Там само, 1896, 17 вересня, 38). Але, як вказано в статтях рубрики, активність політиків, які починали агітувати і працювати над просвітленням селян, була не потрібна панам, землевласникам та іншим заможним представникам населення які мали господарство з найманими працівниками.

У рубриці „Вѣсти изъ старого краю”, у розділі під назвою „Справозданѣ посольске П. Давида Абрагамовича въ Яворовѣ” посол

виступав за „вышу” і „нишу” учительську семінарію, „бо по селахъ мои любенки не треба великои науки. Якъ хлопъ трохи бѣльше вмѣе, то заразъ читае газеты, ѣздитъ на вѣча, господарство занедбуе; а намъ якъ-разъ о то йде, щобы хлопъ пильнувавъ господарства, щобы добробытъ по селахъ пѣдносивъ ся” (Там само, 1896, 29 жовтня, 44, с. 3).

Також зі сторінок американської „Свободи” відомо, що небажані мітинги, віча і агітації забороняли з різних причин „хоробы”, „епидемію”, „небеспеченство огню”, „за тѣсна хата”, „супокѣй публичный” тощо. (Там само, 1896, 17 вересня, 38, с. 2) Але інтерес селянства вже був розпалений, збори почали проводити потайки „Про богато мітинговъ и не чути нѣчого, такъ потайки они вѣдбувають ся” (Там само, 1896, 17 вересня, 38, с. 2). Авторами американського часопису було зазначено, що така форма організації була результативна, і просвітницька діяльність не припинялась.

У 1896 році на першій сторінці „Свободи” опубліковане оповідання під назвою „На агітаціи” автора Стефана Хлопова. Зі сторінок цього оповідання описано рівень життя селян, готовність різних поколінь до змін, ставлення до політичних подій, і до свого соціального положення. Описане важке сприйняття просвітницьких політичних ідей. Можна побачити і яскраво уявити важку агітаційну працю, яку проводили політичні партії і окремі діячі серед українського населення (Там само, 1896, 19 листопада, 47, с. 1).

Але, в часописі відзначалось, що позитивні прояви політичного руху відбувалися не однаково. Західна частина Галичини була більш активна і прогресивна, а в Східній частині навпаки, „пробудження” проходило повільно, зацікавленість політикою з’являлась лише при проявах різноманітного морального та фізичного насильства, і не завжди у позитивному напрямку.

Досліджуючи виборчі процеси 1895 року слід відзначити, що часопис ще не мав рубрики „Вѣсти изъ старого краю”. Новини, які стосувались виборів розміщувались на першій сторінці практично кожного номеру у рубриці під назвою „По выборахъ въ Галичинѣ” Так, в текстах рубрики, стосовно нечесних виборів зазначалось, що „Выбрали старосты за помощію багнетѣвъ, дрегльѣв и ковбасъ” (Там само, 1895, 17 жовтня, 32, с. 1). Але, незважаючи на те, що переможці були визначені заздалегідь, що все ж таки визначились окремі свідомі повіті: Жидачів, Стрий, Снятин, Калуш тощо, де люди не погодились з панамі, і робили свій вибір свідомо. До таких повітів влада надсилала велику кількість жандармів, де останні заважали проведенню чесних виборів таким чином, що арештовували і били тих, хто хотів голосувати за свого кандидата. З тексту публікацій, які висвітлювали перші виборчі процеси, видно, що передвиборча боротьба була „...кастова, борба о синекуры и аванси на всякій случай, борба дуже гидка” (Там само, 1895, 5 червня, 17, с. 1).

„Свобода” інформує своїх читачів про результати виборів в окремих частинах Галичини. Так наприклад у західній частині, перемогли хлопи в 12 повітах: *„Бохни, Хиановъ, Домбровъ, Краковъ, Грибовъ, Кроснъ, Лъмановський, Мельци, Мисленіцахъ, Ропчицяхъ, Вадовицяхъ і Пільзнъ”*. В *„Ланцутъ и Новый Сончъ”* перемогли русини, які перейшли на сторону поляків. Важко пройшли вибори в Пільзні, виборці ставали жертвами жандармів. В інших 4 повітах Ланцут і Новом Санчі, Горлиці, Ряшові – Русини програли. (Там само, 1896, 26 листопада, 48, с. 2) У східній Галичині (Руській) вибори відбулися лише в деяких повітах, і перемогу одержали польські представники. Руських кандидатів обрали в Коломиї і Скалаті (Там само, 1896, 26 листопада, 48).

Про підсумки виборів 1895 р. в статтях часопису вказано, що *„Сегорѣчній вибори въ Галичинѣ подали доказы, що нарѣдъ просвѣтно и політично дуже поступивъ”*. Але вибори підштовхнули свідоме населення до роздумів над несправедливим відношенням до себе, і можливостями змінити таке положення. *„...нарѣдъ розбуджений и свѣдомый свого достоинства съ тымъ бѣльшою вервою возме ся до дѣла...”* (Там само, 1895, 17 жовтня, 32).

З 1896 р. в американському часописі „Свобода” з першого номеру замість попередньої рубрики новин під назвою „По выборахъ въ Галичинѣ”, з’являється рубрика „Вѣсти изъ старого краю”, яка почала включати в себе різні новини з Галицьких земель, і розміщувалась на другій сторінці часопису. З цієї рубрики нам стають відомі події які пов’язані з виборами до повітових рад в 16 повітах Східної Галичини. Цікавою є розповідь, в якій автор з підписом „Й. П.” детально описує процедуру виборів в *„...Турецъ коло Самбора. Тамъ є старостою рап Bilinski, вѣнъ доводитъ ся братомъ теперішного нашего міністра скарбу (фінансовъ). ... Дуже делікатний панъ! А Турка є може найтемнѣйшій повѣтъ, на цілий край. ... выбирали громады стѣльскіи своихъ заступникѣвъ до рады повѣтровои, кожда черезъ выборцѣвъ (повномочникѣвъ). Голосували въ староствѣ, де льокаль такъ виглядає:*

Выборцѣ стояли всѣ на корыдори, въ стѣнѣхъ. Тутъ вливали ся два жандармы и два мѣскіи полісмены. Зъ вѣдси перепускали по одному черезъ дверѣ „а”, въ дверѣхъ тихъ стояли зновъ два жандарми. Виборецъ въ смертельнѣй тревозѣ ишовъ черезъ покѣй I и II, тутъ всякій панки и посіпаки „обрабляли“ єго. Въ дверѣхъ „с” стояли два жандарми и вѣнъ приходивъ до салѣ голосованя. Староста ... До комісії для обчисленя голосовъ, покликавъ пять неграмотныхъ (анѣ читати, анѣ писати!) вѣйтѣвъ и они застѣли при тѣмъ довгѣмъ столѣ пѣдъ стѣною, деякі позіваючи дрѣмали. Самъ староста сидѣвъ при тѣмъ другѣмъ меніѣмъ столику, вѣдбиравъ голоси и самъ, записувавъ!...” (Там само, 1896, 17 вересня, 38, с. 3).

**Рис. № 1. План приміщення облаштованого
для проведення голосування**

Як стає відомо з часопису, така процедура виборів діяла на просторах 16-ти повітів Галичини, але не во всіх однаково. За два роки виборчих процесів, українці почали розуміти силу свого слова і вже більш сміливо домогалися своїх прав. „Хлопський рух”, який розповсюджувався по всій Галичині у вигляді мітингів, віч, лякав заможні верстви населення (Там само, 1897, 25 березня, 13).

Наступні події виборів 1897 р. відзначились рішучими діями і наслідками, яких раніше не було. В американському часописі зазначено, що існуюча польська влада наймала людей, яких в народі називали „хрунями”. Серед таких ставали поляки, жандарми і євреї. Такі „хруні” агресивно поводитись під час виборів метою яких було зірвати вибори там, де народ чинив опір панським указам. Слід відзначити, що у майбутньому, після всіх виборчих подій, „хруням” мстили місцеві у всякі різні способи. На приклад, на такого „хруня” войта з під Судової Вишні напали молоді хлопці, і сильно побили (Там само, 1897, 22 квітня, 17).

Що стосується подій в день виборів 1897 р. то часопис детально інформував на сторінках про кроваві події, які відбувались того дня. Історії з деяких повітів яскраво розповідають, як польська влада намагалась утриматись при своїх місцях в державній раді. З рубрики „Вѣсти изъ старого краю”, стає відомо, що у день виборів жандарми і євреї, наймані польськими панами, оточували вулиці перед будинками для голосування з метою перешкодити виборам, і всілякими засобами намагались зірвати виборчі процеси вживаючи фізичне насильство. Як стає відомо з рубрики часопису, в Турецьком повіті, євреї побили священника Грабця; в Долині – три рази скинули зі сходів старого священника Теодоровича, якій ішов голосувати. У людей, які не хотіли голосувати за вказаного кандидата відбирали картки для голосування, або просто проганяли на вулицю (Там само, 1897, 22 квітня, 17). Також в рубриці можна знайти детальний опис заворушень в Сокалі, редактор якої збирав інформацію з деяких „краєвих часописей”. Отже, як відомо, там з 6-ї години ранку вже зібрались виборці в будинку повітової ради. Далі, о 7-й години прибули 20 жандармів з військом і оточили виборців. В салю голосування зайшли наймані люди і розпочали агітацію. Реакція на агітацію була негативна і шумна, староста

погрожував військом, а після погроз взагалі запрошені представники війська приступили до побиття селян. Як дізнаємось далі з часопису, згодом, побиті виборці приходили скаржитись до жандармів, у відповідь, жандарми відвертались або казали, що нічого не бачили і допомогти не можуть (Там само, 1897, 22 квітня, 17). Але не всі поляки, євреї і жандарми за гроші творили безчинства. В новинах, які інформували про виборчі події, відзначені думки чесних і свідомих людей: *„Знаєте, я хоть жидѣ, но я не мѡгъ дивити ся на таке дике поведене паньскои партіи, бо серце кровю заливає ся, коли бачитъ ся, що зъ людъми обходятъ ся горше якъ зъ худобою”*. Або *„коли по скѡнченыхъ выборахъ одинъ жидѣ паньскій дававъ жандармамъ на горъвку 15 злр. Они неприняли ихъ кажучи: „Нѣ мы не можемо принимати грошѣ за такую службу, котру мы були зневолены сповняти на перекѡръ нашѡй совѣсти. Вѡднесѣтъ тѣ грошѣ бурмѣстрови най ихъ собѣ заховає на шабасѣ”* (Там само, 1897, 22 квітня, 17, с. 2).

Отже, під час проведення виборів було вбито 7 хлопів, поранено 29 з них 14 мешканців Львова, і арештовано біля 800 людей (Там само, 1897, 22 квітня, 17, с. 2). Одразу після виборів, у Львові і на околицях, трапився практично стан облоги. В „Свободі” зазначено, що протягом трьох днів з 13 по 15 березня населення зібралось маючи намір протестувати проти незаконно арештованих земляків в день виборів. 13 березня людей розганяли з вулиць жандарми, а 14 березня, біля 20.00 годині трапились кроваві заворушення. Люди обкидали камінням поліцію і військовий патруль, подекуди повибивали вікна. Поліція розганяла людей шаблями і рушницями. Жертвами таких заворушень стали 8 осіб які були поранені, 5 поліцаїв покалічено камінням, і 8 демонстрантів арештовано. Наступного дня демонстрація пройшла спокійно, і арештованих було доправлено до суду (Там само, 1897, 1 квітня, 14).

Отже, результати виборів до Віденської Ради виглядали так, що з Галичини потрапили всього 6 чоловік, а з Буковини – 1 (Там само, 1897, 20 травня, 21).

Редакторами і авторами статей про виборчі роки було зазначено, що українське населення Галичини проходило у своєму політичному і соціальному розвитку через страждання та несправедливість. Хтось був без вини покараний штрафами, хтось заарештований, хтось побитий, хтось голодував, хтось продавав майно і емігрував до Америки, Бразилії, на Гаваї до Канади тощо. Кожного року, після нечесних виборів, населення, яке проявляло свідомість і йшло проти польської влади, страждало від наслідків волевиявлення. Як зазначалось у той час в часописі, єдиною надією у пошуку справедливості залишалась Віденська влада на чолі з цесарем. Описуючи події останнього виборчого року,

часопис висвітлював спроби українського населення звернутись за допомогою до Віденської влади.

Перша депутація виїхала до Відня з Снятинського повіту. Складалась з кількох селян, мала намір поскаржитись на незаконні і жорстокі дії, які відбувались в повіті під час виборів. Прийняв селян Радник Шварценав, і вислухавши претензії і докази незаконних вчинків місцевої влади, обіцяв справу розслідувати (Там само, 1895, 10 жовтня, 31).

Наступна делегація до Відня була сформована вже з 200 людей, серед яких були представники трьох політичних партій, що правда без участі представників радикальної партії (Там само, 1896, 27 серпня, 35) результат поїздки був негативним. Замість того, аби розслідувати справу і покарати винних, Віденська влада і цесар зробили селян самих винними у подіях (Там само, 1896, 9 січня, 2). Посол Барвінській в своїй газеті „Правда” розмістив статтю в якій назвав *„строге упомнене дане депутації – заслуженымъ”*. В статті розписав, що делегація приїхала, аби провести демонстрацію проти новообраного кардинала; представив депутацію, як москвофільську демонстрацію; а стосовно зібраних грошей на мандрівку до Відня, заявив, що вони з’явилися з незаконного джерела (Там само, 1896, 30 січня, 5, с. 2).

Наступна, депутація складалась з 150 чоловік. Мета була скарга на Каземіра Баденього. І знов отримавши тільки обіцянки від цесаря, делегати не домоглися справедливості. Але, як відзначено на сторінках часопису, один лист звернув увагу на події в Галичині. Як стає відомо з рубрики новин, до цесаря було написано листа з описанням незаконних подій на виборах. Цей лист і питання неправових дій були розглянуті в державній раді де К. Бадені були висловлені докори, за те, що дозволив польським панам погано поводитись з Галицьким населенням (Свобода, 1897, 22 квітня, 17).

На жаль, переживши всі кроваві і фізичні насильства, моральні образи і постійні розчарування, „пробуджене” населення, яке посміло повстати проти діючого деспотичного укладу, зіткнулось з новою проблемою переслідувань і покарань з боку місцевої влади та навіть селян-сусідів. Рубрика „Вѣсти изъ старого краю” інформує, що під переслідування потрапили ті, хто голосував за свого селянського кандидата, і віденські делегати. Крім активних і просвічених селян під моральне переслідування потрапив також і посол Олесницькій (Там само, 1896, 16 січня, 3). Відомо, що покарання були різні, серед розповсюджених зазначались такі, як грошові штрафи від 30 до 50 гульденів, та судові процеси, які завела польська влада. Як стало відомо з рубрики новин, для проведення судових засідань знадобилось ціле літо, протягом якого невинні селяни пропустили сезон земельних робіт, що змусило сім’ї учасників судового процесу майже голодувати узимку того року (Там само, 1896, 27 серпня, 35).

Врешті-решт, завдяки різноманітним американським, англійським, німецьким, та іншим часописам весь світ дізнавався про нечувані насильства які дозволяла собі польська влада по відношенню до Русинів. В „Свободі” зазначалось, що в деяких країнах навіть не вірили таким новинам. Як наслідок, організатори часопису „Свобода” і „Руского народного союзу” в Америці, після кровавих подій, почали збір коштів для сімей загиблих земляків. Заклики по допомогу виявились корисними. Українці на американській землі були не байдужі до нещастя своїх земляків. Один із закликів, які були розташовані на сторінках часопису виглядав так:

„Братя! Колькохъ нашихъ братѣвъ, рѣднесенькихъ братѣвъ пострѣляли жандарми. Сотки нашихъ братѣвъ сидѣло по злодѣйскихъ арештахъ. Братя! Чи ми не могли бы зложити ся по кѣлька центѣвъ и послати тымъ бѣднымъ людемъ? ... Ми всѣ зложимо ся. Ми дамо примѣръ другимъ Русинамъ. Ми пива не будемо пити мѣсяць, а дамо кѣлька центѣвъ тымъ нещасливымъ. Давайте! Вы патріоты на всѣхъ плейзахъ збирайте центы и присылайте до Редакціи „Свободы”... (Там само, 1897, 25 березня, 13, с. 2). Редактори часопису, на перших сторінках, складали детальний грошовий звіт, який відображався протягом 12 тижнів у щотижневому виданні. Зі звітів відомо, що грошима допомагали американські русини з Братства св. Николая з Пітсбурга. 14.10\$, (Там само, 1897, 22 квітня, 17) з церкви в Шамокині – 38 \$, (Там само, 1897, 29 квітня, 18) американські Русини з Кармеля; (Там само, 1897, 13 травня, 20) з Канади русини жертвували з Winnipeg, Manitoba – 10 \$. Одного разу на недільній службі в церкві Mt. Carmel, Pa. було зібрано 13.60 \$; особисто в редакцію Михаїл Адзима приніс 1 \$, (Там само, 1897, 29 квітня, 18) тощо. В часописі повідомлялось, що спочатку гроші планували вислати на руки посла Романчука, (Там само, 1897, 25 березня, 13) але 14 червня 1897 р. редакція „Свободи” вислала до галицької редакції „Діло” 195,65 \$ (Там само, 1897, 17 червня, 25).

Ще одним способом висловити обурення, стосовно „кровавих подій” стали протести, які американські русини висловлювали активно на сторінках часопису. Серед таких обурень заслуговує на увагу лист від С. Сосенка з містечка Юнкерс, який був розташований на першій сторінці часопису. Автор дуже співчував землякам в Галичині. Також, автор від імені всіх Юнкерських Русинів, висловив протест проти подій, які коїлися на останніх виборах (Там само, 1897, 29 квітня, 18).

Проти насильство висловлювались Русини з різних частин Америки. Наприклад один з таких протестів виглядав так: *„Ми Юнкерскій Русини зъ обуренємъ протестуємо противъ тыхъ паньскихъ надужить, якихъ допустили ся польскій панки и правительство ... и заразомъ просимо Ред. „Свободы“, чтобы тая стала бичемъ для тыхъ дикихъ звѣрей, котрій нежахали ся крови невинныхъ хлопѣвъ, чтобы досягти своихъ цѣлей. Краеві газети галицкі не въ силі представити панові, такъ, якъ би*

то належало ся, бо пани польскій такі газети конфіскують одну за другою и не позволяють имь світло дневне побачити” (Там само, 1897, 29 квітня, 18, с. 1).

На IV головній конвенції „Руського Народного Союзу” яка проходила в Maufield, Pa. делегатами та іншими русинами які налічували 1000 чоловік прийняті резолюції. Заложити товариство, яке буде всілякими легальними способами допомагати землякам в Галичині в боротьбі за людські права. Протестували проти „варварського, нечуваного при кінці 19 вѣку топтаня правъ цѣлого народа”. Цей протест був присвячений не тільки Галичанам, але і 20 мільйонному народу України який проживає „...въ деспотичной Россіи...” (Там само, 1897, 1 липня, 27, с. 2). „Мы протестуємо противъ всякого морду політичного и станемо бичомъ Божиимъ здеморалізованои шляхты польскои и тиранского ряду” (Там само, 1895, 10 жовтня, 31, с. 1).

Отже, рубрики „По выборахъ въ Галичинѣ”, та „Вѣсти изъ старого краю” американського часопису „Свобода” є важливим джерелом, яке дозволяє розглянути, перебіг і наслідки трирічних виборів в Галичині. Розглянуті джерела, дозволяють виявити характерні події щодо першого політично-свідомого прояву народної волі, який хоча і не одразу, але вплинув на подальший розвиток політичної свідомості.

Завдяки діяльності американського часопису події виборів були демократично висвітлені і проаналізовані, тому Американський часопис „Свобода” є актуальним і інформативним джерелом для подальшого дослідження політичного розвитку українського населення наприкінці XIX – початку XX ст., та формуванню політичної свідомості населення.

Список використаної літератури

1. Свобода. 1897. 25 лютого. № 9. С. 2.
2. Свобода. 1896. 9 липня. № 28.
3. Свобода. 1896. 17 вересня. № 38.
4. Свобода. 1896. 29 жовтня. № 44. С. 3.
5. Свобода. 1896. 17 вересня. № 38. С. 2.
6. Свобода. 1896. 19 листопада. № 47. С. 1.
7. Свобода. 1895. 17 жовтня. № 32. С. 1.
8. Свобода. 1895. 5 червня. № 17. С. 1.
9. Свобода. 1896. 26 листопада. № 48. С. 2.
10. Свобода. 1896. 26 листопада. № 48.
11. Свобода. 1895. 17 жовтня. № 32.
12. Свобода. 1896. 17 вересня. № 38. С. 3.
13. Свобода. 1897. 25 березня. № 13.
14. Свобода. 1897. 22 квітня. № 17.
15. Свобода. 1897. 22 квітня. № 17. С. 2.
16. Свобода. 1897. 1 квітня. № 14.
17. Свобода. 1897. 20 травня. № 21.
18. Свобода. 1895. 10 жовтня. № 31.
19. Свобода. 1896. 27 серпня. № 35.
20. Свобода. 1896. 9 січня. № 2.
21. Свобода. 1896. 30 січня. № 5. С. 2.
22. Свобода. 1896. 16 січня. № 3.
23. Свобода. 1897. 25 березня. № 13. С. 2.
24. Свобода. 1897. 29 квітня. № 18.
25. Свобода. 1897. 13 травня. № 20.
26. Свобода. 1897. 29 квітня. № 18. С. 1.
27. Свобода. 1897. 1 липня. № 27. С. 2.
28. Свобода. 1895. 10 жовтня. № 31. С. 1.

References

1. **Svoboda.** (1897, February 25). 9, 2. [in Ukrainian]. 2. **Svoboda.** (1896, July 9). 28. [in Ukrainian]. 3. **Svoboda.** (1896, September 17). 38. [in Ukrainian]. 4. **Svoboda.** (1896, October 29). 44, 3. [in Ukrainian]. 5. **Svoboda.** (1896, September 17). 38, 2. [in Ukrainian]. 6. **Svoboda.** (1896, November 19). 47, 1. [in Ukrainian]. 7. **Svoboda.** (1895, October 17). 32, 1. [in Ukrainian]. 8. **Svoboda.** (1895, June 5). 17, 1. [in Ukrainian]. 9. **Svoboda.** (1896, October 26). 48, 2. [in Ukrainian]. 10. **Svoboda.** (1896, October 26). 48. [in Ukrainian]. 11. **Svoboda.** (1895, October 17). 32. [in Ukrainian]. 12. **Svoboda.** (1896, September 17). 38, 3. [in Ukrainian]. 13. **Svoboda.** (1897, March 25). 13. [in Ukrainian]. 14. **Svoboda.** (1897, April 22). 17. [in Ukrainian]. 15. **Svoboda.** (1897, April 22). 17, 2. [in Ukrainian]. 16. **Svoboda.** (1897, April 1). 14. [in Ukrainian]. 17. **Svoboda.** (1897, May 20). 21. [in Ukrainian]. 18. **Svoboda.** (1895, October 10). 31. [in Ukrainian]. 19. **Svoboda.** (1896, August 27). 35. [in Ukrainian]. 20. **Svoboda.** (1896, January 9). 2. [in Ukrainian]. 21. **Svoboda.** (1896, January 30). 5, 2. [in Ukrainian]. 22. **Svoboda.** (1896, January 16). 3. [in Ukrainian]. 23. **Svoboda.** (1897, March 25). 13, 2. [in Ukrainian]. 24. **Svoboda.** (1897, April 29). 18. [in Ukrainian]. 25. **Svoboda.** (1897, May 13). 20. [in Ukrainian]. 26. **Svoboda.** (1897, April 29). 18, 1. [in Ukrainian]. 27. **Svoboda.** (1897, July 1). 27, 2. [in Ukrainian]. 28. **Svoboda.** (1895, October 10). 31, 1. [in Ukrainian].

Алексєєва М. О. Американський часопис „Свобода” про перші свідомі вибори в Галичині у 1895–1897 рр.

В статті висвітлюються події напередодні виборів, та вибори до Галицького сейму, Повітових Рад і до Державної Віденської Ради, які тривали протягом трьох років з 1895 по 1897 рр. Виявлено, що саме незаконні дії і жорстокі події трирічних виборів вплинули на політичне „пробудження” українців в Галичині.

Джерелом для вивчення політичних протестів, історії виборчих подій, та формуванню політично-свідомих поглядів виступає американський часопис „Свобода”. Часопис засновано у 1893 р. в Америці українцями-емігрантами з Галичини.

Статті часопису висвітлювали події з усього світу, з України, знайомили читачів з наукою, підтримування в українцях патріотичний настрій. Рубрики часопису під назвами „По выборахъ въ Галичинѣ”, та „Вѣсти изъ старого краю” дають змогу детально дослідити перебіг подій пов’язаних з виборами на історіях та вчинках різних верств населення. Описані в текстах події знайомлять з різними поглядами на мету виборів та різні засоби досягнення результатів.

В текстах „Свободи” детально представлено кожен виборчий рік, та деякі ключові події, які призвели до резонансу в Європі та

Америці. Описані наслідки виборчих подій, відгуки іноземних держав, які реагували на порушення конституційних прав галицького населення.

У висновках зазначена вагома наукова цінність рубрик „По выборахъ въ Галичинѣ”, та „Вѣсти изъ старого краю”, яка приходить на допомогу при дослідженні перебігу і наслідків трирічних виборів, подальшого впливу на розвиток політично-свідомого протесту, і на поважне місце у подальшому вивченні розвитку політично-свідомого руху українського населення наприкінці XIX – початку XX ст.

Ключові слова: вибори, часопис „Свобода”, протест, Галичина, Австрійська імперія.

Алексеева М. А. Американский журнал „Свобода” про первые осознанные выборы в Галичине 1895–1897 гг.

В статье освещаются события, которые имели место быть накануне и во время выборов в сейм, уездные советы, и в Государственный Венский совет, которые продолжались в течении трех лет с 1895 по 1897 гг. Установлено, что незаконные действия и жестокие события трехлетних выборов повлияли на политическое „пробуждение” украинцев в Галичине.

Источником для изучения политических протестов, истории избирательных событий, и формированию политически сознательных взглядов выступает американский журнал „Свобода”. Журнал основан в 1893 в г. Джерси эмигрантами-украинцами из Галичины. Статьи журнала освещали события со всего мира, из Украины, знакомили читателя с наукой, поддерживали патриотический дух.

Рубрики журнала под названием „По выборахъ въ Галичинѣ”, та „Вѣсти изъ старого краю” дают возможность подробно исследовать ход событий, связанных с выборами на историях и поступках разных слоев населения. Описанные в текстах события знакомят с разными взглядами на цель выборов и различные средства достижения результатов.

В текстах „Свободы” подробно описан каждый год выборов, и некоторые ключевые события, которые привели к резонансу в Европе и Америке. Описаны последствия избирательных событий, отзывы иностранных государств, которые реагировали на нарушения конституционных прав галичан.

В выводах указана научная ценность рубрик, которая помогает исследовать процесса и результаты трехлетних выборов; дальнейшее влияния на развитие политически-осознанного протеста, и занимает почетное место в дальнейшем изучении развития политически-осознанного движения украинского населения в конце XIX – начала XX вв.

Ключевые слова: выборы, журнал „Свобода”, протест, Галичина, Австрийская империя.

Alekseeva M. A. American magazine „Svoboda” about the first informed elections in Galicia in 1895–1897

The article highlights the events that took place on the eve and during the elections to the Sejm, county councils, and the Vienna State Council, which lasted for three years from 1895 to 1897. It is established that illegal actions and violent events of the three-year elections influenced the political „awakening” of Ukrainians in Galicia.

The American magazine „Liberty” is a source for studying political protests, the history of electoral events, and the formation of politically conscious views. The magazine was founded in 1893 in Jersey by Ukrainian emigrants from Galicia. The magazine's articles covered events from all over the world, from Ukraine, introduced the reader to science, supported the patriotic spirit.

The headings of the magazine entitled „About elections in Galicia” and „News from the old land” provide an opportunity to study in detail the course of events related to the elections on the basis of the stories and actions of different segments of the population. The events described in the texts introduce different views on the purpose of elections and different means of achieving results.

The „Liberty” pages detail each election year and some of the key events that resonated in Europe and America. The consequences of electoral events are described, reviews of foreign states that reacted to violations of the constitutional rights of Galicians.

The conclusions indicate the scientific value of the rubrics, which helps to investigate the process and results of three-year elections; further influence on the development of politically conscious protest, and takes an honorable place in the further study of the development of the politically conscious movement of the Ukrainian population at the end of the XIX – beginning. XX centuries.

Key words: elections, „Liberty” magazine, protest, Galicia, Austrian Empire.

Стаття надійшла до редакції 09.11.2020 р.

Прийнято до друку 13.11.2020 р.

Рецензент – д.і.н., проф. Набока О. В.